

Janků, Tomáš

Šířitské kulturní centrum v Brně: Nová podoba boje o mešity v ČR?

Sacra. 2018, vol. 16, iss. 1, pp. 40-55

ISSN 1214-5351 (print); ISSN 2336-4483 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138436>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ší'itské kulturní centrum v Brně: Nová podoba boje o mešity v ČR?

The Shi'ite Cultural Center in Brno: A New Form of Mosque Battle in the Czech Republic?

Tomáš Janků, UP FF, Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
e-mail: janku85@gmail.com

Abstract

At the beginning of 2016, the Ahlulbayt Society for the People of Heaven established a new prayer hall for Shi'a Muslims in Brno (in the town district of Královo Pole). Previously, this prayer room had been located on the premises of Agroad trading company in Kuřim (a small town near Brno). During the completion of the project of this new prayer room there were several protest actions which escalated into anonymous threats being sent to the representatives of the city of Brno. The actual construction (reconstruction) of the building where the prayer room was to be situated became an important topic of the meetings of the city council at that time. The aim of this paper is to examine whether there have been changes in the strategies used by individual stakeholders to prevent the construction of Muslim sacral buildings on the territory of the Czech Republic and to assess the nature of these changes based on the case of a new Muslim prayer room (Shi'a cultural centre) in Brno. The paper also briefly explores the history and activities of the Shi'a community in the Czech Republic.

Keywords

Islam in the Czech Republic, Shi'a, construction of Islamic sacral buildings, anti Islamic movement, comparison of strategies

Klíčová slova

islám v ČR, ší'a, výstavba islámských sakrálních staveb, protiislámské hnutí, komparace strategií

Úvod

Začátkem roku 2016 zřídil spolek Ahlulbayt pro vyznavače ší'i novou modlitebnu v Brně (v městské části Královo Pole). Dříve se tato modlitebna nacházela v areálu firmy Agroad v Kuřimi. Při samotné realizaci projektu došlo k několika protestním akcím, které vygradovaly anonymními výhružkami zastupitelům města Brna, a samotná stavba (rekonstrukce) objektu se v dané době stala významným tématem na schůzích rady městské části. Cílem tohoto příspěvku je odpovědět si na otázku, zda v tomto případě můžeme vysledovat nové podoby strategie v tzv. „boji

o mešity“ v ČR. Jinými slovy, zda a případně jakým způsobem dochází ke změnám ve strategiích, kterými jednotliví aktéři brání ve výstavbě islámských sakrálních staveb na území ČR. Aby bylo možné na tuto otázku odpovědět, je třeba se nejdříve seznámit s průběhem realizace dřívějších staveb islámských sakrálních objektů na území ČR a následně jej porovnat s popisem výstavby nové muslimské modlitebny v Brně (respektive šířtského kulturního centra) a protestů proti ní. V tomto srovnání mě budou zajímat především tři referenční rámce, na základě kterých provedu srovnání jednotlivých případů a přistoupím ke konečnému zodpovězení výše popsané otázky. U jednotlivých případů mě bude především zajímat:

1. Kdo byli iniciátoři protestů proti výstavbě islámských sakrálních objektů na území ČR?
2. Jaké prostředky pro naplnění svých cílů (tedy zakázání výstavby) volili?
3. Na základě jakých postojů a informací své stanovisko zdůvodňovali?

Pro srovnání jsem vybral jak případy neúspěšných snah o výstavbu mešit na území ČR, tak i jejich úspěšné realizace od roku 1989. Jedná se především o události ve městech Teplice (v roce 1995 a 2003), Brno (v roce 1995 a 2004), Praha a Orlová. Výběr analyzovaných případů jsem omezil pouze na ty projekty výstavby islámských sakrálních staveb, u kterých již došlo k základnímu zpracování v odborných textech. Srovnání by v budoucnu mohlo být doplněno o případy z Hradce Králové z roku 2010 a z Karlových Varů z roku 2012, které dosud odborně zpracovány nebyly.

Součástí textu je také krátké představení historie a aktivit šířtského islámu v České republice.

Šířtský islám v ČR

Ší'a (Ší'at Alí – strana Alího) představuje druhý nejvýznamnější směr v islámu. Za stoupence ší'i jsou považováni ti muslimové, kteří – oproti majoritním sunnitům – považují za legitimní vůdce islámské obce (umma) jen potomky Muhammadovy rodiny. V průběhu historie se ší'a rozdělila do mnoha větví, kdy největší co do počtu stoupenců je Ithná Ašarija (ší'a dvanácti imámů). Majoritní skupiny ší'itů se nacházejí v Íránu, Ázerbájdžánu, Bahrajnu a Iráku. (Mendel, 2003: 634–636)

V případě ČR můžeme hovořit o značně malé a neviditelné skupině¹. Z toho důvodu je o ní dostupných jen velmi málo informací. Lze říci, že kontakty (na úrovni diplomacie, obchodu, či studijních pobytů) se zeměmi, kde jsou ší'ité majoritní skupinou, je možné datovat od 30. let (více Zídek & Sieber, 2009). Podle Josefa Krause (2017) z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity je možné historii ší'itů v ČR datovat od poloviny 80. let, kdy do tehdejšího Československa ší'ité přijížděli z Iráku, aby zde studovali (v případě Brna se jednalo například o Vojenskou školu, dnešní Univerzitu obrany). Součástí této první vlny ší'itů přicházejících do ČR byli i uprchlíci před občanskou válkou v Libanonu (1975–1990), podle Krause (2017) se však jedná jen o pár případů. Další vlny ší'itů pak přicházely především v souvislosti s válkou v Afghánistánu po roce 2001.

¹ Je otázkou, do jaké míry lze o ší'itech v ČR (a obecně o muslimech v ČR) hovořit jako o skupině.

Z toho je i patrné složení šířtů v ČR: jedná se především o Iráčany, Libanonce, částečně Syřany a v posledních 15 letech i Afghánce. Taušová (2012) ještě uvádí šířty z Íránu. Oproti konvertitům k sunnitskému islámu v ČR je českých šířtských konvertitů minimum. Podle vyjádření Krause (2017) a Fatimi Rahimi (2017) nelze, až na kulturní centrum Ahlulbayt, v případě ČR hovořit o šířtské komunitě v ČR. Setkávání a komunitní život se zakládá především na etnicitě jednotlivců. Podle Miroslava Mareše (Taušová, 2012) se šířtí v ČR sdružují také kolem iránského a libanonského velvyslanectví v Praze.

Ahlulbayt centrum

Jak bylo výše naznačeno, jediné institucionální zařtění šířtského islámu v ČR představuje kulturní centrum Ahlulbayt. Vedoucím tohoto šířtského centra je lelekovický podnikatel Abdulrahman Adday, který od počátku 90. let obchoduje s náhradními díly na traktory Zetor a další zemědělskou techniku. V roce 2012 bylo v areálu jeho firmy Agroad v Kuřimi otevřeno první české centrum šířtského islámu. Podle kuřimského starosty Draga Sulakovského centrum fungovalo bez kontroverzí: „existence centra se na životě města prakticky nijak neprojevila“ (Hajt, 2016).

Ahlulbayt centrum sdružuje vyznavače Ithná Ašaríja, která se zakládá na učení proroka Muhammada a jeho rodiny. Centrum zřizuje webové stránky. Cílem stránek je přiblížit tuto větev islámu obyvatelům ČR a vyvrátit různé fámy, které jsou s tímto směrem islámu spojeny (Ahlulbayt, 2017a).

V centru také podle jejich internetových stránek (Ahlulbayt, 2017b) probíhá každý čtvrtetní večer pravidelný program (recitace Dua Kumail, Ziarat Imam Husajn a diskuze). V době ramadánu se zde konají přednášky a společné hostiny. V měsíci Muharam (od 5. až do 10. dne) probíhají každý večer přednášky o mučednictví Imáma Husajna a jeho rodiny a program bývá zajištěn i během svátků Eidul-Fitr, Eid al Adha. Mimo to centrum vydalo jeden informační leták v češtině s názvem „Život Svatého Hussaina, pokoj s ním“.

Primárním důvodem přestěhování centra do Brna bylo zlepšit jeho dopravní dostupnost pro vyznavače šíři. Podle Addaye se bude v nových prostorách scházet deset až patnáct lidí (Valášek, 2016a).

Sám Adday se vymezuje vůči tomu, aby bylo jeho kulturní centrum nazýváno mešitou či modlitebnou: „(n)ení to modlitebna ani mešita, které vznikají za účelem, aby se tam chodilo modlit. My máme kulturní centrum. (...) Nezbyývá nám nic jiného než pořád vysvětlovat, o co jde“ (Valášek, 2016a), nebo také: „(n)ejde o žádnou modlitebnu, ale centrum setkávání, jaké mají v Brně i jiné menšiny“ (Nečasová, 2016). Na druhou stranu však lze tyto prostory využívat i pro náboženské aktivity, přestože to není jejich primární účel, přičemž hlavní uživatelé centra se zde scházejí na základě nikoli etnického, ale náboženského klíče. Zároveň je veřejností a dalšími aktéry tento objekt charakterizován jako sakrální prostor islámu a tak k němu i přistupují.

Zřizování kulturního centra Ahlulbayt v Králově Poli

Zřizování centra provázelo několik forem protestních aktivit a stalo se i tématem na dvou schůzích městské části. V rámci prvního setkání městské části (4. 2. 2016) vyjádřili znepokojení nad centrem jak samotní občané, tak i někteří

členové zastupitelstva v čele s René Pelánem (bývalý místostarosta za ODS) z hnutí Královopolských patriotů. Za zneklidňující označili především fakt, že centrum vzniká v naprosté tichosti a utajení, navíc v budově, která je zkolaudována a v katastru vedena jako stavba pro administrativu (Redakce, 2016). Při tomto setkání René Pelán uvedl: „(n)ení možné, aby si někdo otevřel modlitebnu tam, kde má mít jen šanony. Navíc na Brno už jedna stačí. Samotný způsob, kdy vše vzniklo v tichosti, je podezřelý“ (Valášek, 2016a). V tomto prohlášení je především zajímavý argument vztahující se ke skutečnosti, že v Brně již jedna mešita existuje. René Pelán ve svém vyjádření naprosto ignoruje možnou diverzitu islámu a vnímá jej jako monolitický blok.

Konkrétní návrh řešení však z jednání nevyplynul. Výraznější posun přineslo až zasedání zastupitelstva MČ Králova Pole, které se uskutečnilo 10. února 2016, a to opět za hojně účasti občanů. Zastupitelstvo nakonec jednomyslně schválilo návrh Reného Pelána, aby starostka Karin Karasová (ANO) podala žádosti o prošetření dodržování zákonů na stavební a živnostenský úřad, hygienickou stanici i státní požární dozor (Horáková, 2016a). Výzvu zastupitelstva podpořilo i vedení Brna – náměstek primátora pro kulturu Matěj Hollan uvedl: „(i) proto, že záměr vyvolal takový humbuk a plno iracionálních stížností, považuji za správné to přezkoumat“ (Hajt, 2016). Vznik centra však Hollan považuje za naprosto bezproblémový.

Strach a obavy místních obyvatel i zastupitelů na jednání zastupitelstva mírnila starostka Karin Karasová (ANO): „(č)ást lidí se bojí. Na Facebooku se šíří nejrůznější informace, nemáme však žádné indicie, že by obyvatelům hrozilo nebezpečí. Snahu vyvolat vášně považuji za nebezpečnou. Kulturní centrum je v soukromé budově, radnice nemůže nikomu nic zakazovat“ (Valášek, 2016b).

Jeden z obyvatel na zasedání navrhl, aby o existenci islámského centra nechala radnice hlasovat v referendu. Na tuto výzvu reagoval zastupitel Vladimír Černý (ODS), který uvedl, že „(m)áme zákon o církvích, ze kterého plyne, že islám v naší zemi tolerujeme. Referendum proto není v této věci možné“ (Horáková, 2016a). Navrhl však, aby radnice alespoň vyhlásila o daném tématu anketu.

Abdulrahman Adday přímo na jednání zastupitelstva nebyl, radnici navštívil před zasedáním. Dle Nečasové (2016) se Adday dohodl na schůzce s co možná největším počtem místních úřadů, aby bylo všem zřejmé, že jde jen o místo setkávání, a aby v okolí nedocházelo k nějakému informačnímu šumu a zkreslování informací.

Krátce po jednání na zastupitelstvu denní tisk informoval o anonymu, který byl zaslán do e-mailové schránky primátorovi města Brna Petru Vokřálovi a jeho náměstkyni Kláře Liptákové. Podle anonyma: „nezakážete-li modlitby muslimů, vezmeme zákon do vlastních rukou“ (Nečasová, 2016b). Primátor označil takové netolerantní chování za nepřijatelné a dodal, že „z pozice města s tím stejně nic neuděláme, ani pod nějakou výhrůžkou. Navíc jakékoliv zakazování scházet se, navíc v soukromém objektu, je v rozporu s ústavou“ (Horáková 2016a). Na základě tohoto anonymu primátor požádal městskou policii, aby budovu pravidelně monitorovala.

Přestože na nově vznikající centrum upozornila na svých facebookových stránkách také iniciativa „Islám v České republice nechceme“, která varovala, že v okolí nového objektu se může zhoršit bezpečnostní situace (Hejl, 2016), mluvčí organizace „Islám v České republice nechceme“ Artur Fišer anonymní výhrůžky

i útoky na brněnské muslimy odsoudil. „V takovém chování naše příznivce určitě nepodněcujeme. Navíc představitel města takové setkávání opravdu neovlivní“ (Nečasová, 2016).

Do diskuze o zřízení centra se zapojilo několik politiků. Jednalo se například o vůdce krajní pravice z 90. let Miroslava Sládka, který se účastnil i pravidelného setkání radnice s obyvateli. Proti otevření centra, které považuje za druhou brněnskou mešitu, vybízel na svých internetových stránkách i bystrcký zastupitel Viktor Lošťák (Nečasová, 2016). Důležité je zmínit, že v případě Viktora Lošťáka se nejedná o jednorázovou aktivitu vůči islámu a muslimům v ČR. Již dříve se aktivně účastnil demonstrace organizované iniciativou „Islám v České republice nechceme“ v Brně. Dalším z politiků, kteří se vyjádřili ke zbudování centra, byla místopředsedkyně SPO JMK Jana Fialová. Ta ve svém prohlášení mimo jiné napsala:

(p)řesto, že skupina šíitských muslimů je méně radikální odnoží, obyvatelé MČ Královo Pole se obávají nejen velké koncentrace islamistů, ale zejména problémů, které může vyvolat daleko početnější komunita sun[n]itů, jenž by chod centra ostře sledovala. Pevně věřím, že výsledky řady kontrol, které proběhnou ještě před otevřením ze strany samosprávy, neumožní otevření tohoto centra a obyvatelé Králova Pole a Brna vůbec se nebudou muset zabývat problematikou a případnými potížemi vzniklými tolik odlišnými kulturami (Fialová, 2016).

V tomto prohlášení je obsažena velmi zajímavá argumentace, která naznačuje, že lze očekávat určité náboženské konflikty mezi ší'ity a sunnity, kteří žijí v Brně. Toto tvrzení odporuje vyjádření samotného Adday, který prohlásil, že obě skupiny mají dobré vztahy, ví o sobě a komunikují spolu, ale fungují nezávisle (Kremr, 2016a). Zástupce brněnské mešity nově zřízené centrum již navštívil (Horáková, 2016b). Na druhou stranu politolog Miroslav Mareš v rozhovoru pro iDnes uvedl:

(n)edá se říct, že by některá z těchto větví byla radikálnější než druhá. Je ale pravda, že ve světě je mezi nimi jisté napětí, které už se tu a tam projevuje i mezi muslimy z Brna a okolí (Taušová, 2012).

Další aktivitou proti vybudování centra byla distribuce letáků do schránek obyvatel městské části. Jejich obsahem bylo sdělení, že se Královo Pole v budoucnu stane muslimskou čtvrtí a ceny nemovitostí v této lokalitě následkem toho klesnou.

Kontroly schválené na zasedání zastupitelstva do centra dorazily. Po prohlídce bylo zaznamenáno několik připomínek. Jak Adday uvádí: „(n)eseděly tam některé příčky, které nejsou zakreslené v původním projektu. Podepsali jsme zápis, že to překreslíme a do tří měsíců předložíme úřadům znovu, aby se shodoval skutečný stav s tím v plánech. Debatovali jsme také, jestli kolaudace na administrativní budovu odpovídá využití. Objekt má dvě patra, nahoře jsou kanceláře. Doporučili nám, aby dole byla i v projektu zanesená místnost pro vzdělávání a školení. Pak by po zákonné stránce mělo být vše v pořádku“ (Valášek, 2016b).

Přes všechny aktivity bránící zřízení centra a kontroly bylo centrum nakonec otevřeno. Po rekonstrukci se v centru nalézají čtyři menší učebny a dvě velké

místnosti – jedna s konferenčním stolem, druhá se dvěma rozměrnými koberci zdobená vyřezávanými sloupy s orientálními vzory (Fojtů, 2016). Podle Addaye by mělo být posláním centra rovněž sdružování české a islámské kultury. Centrum nebude fungovat pouze pro arabskou komunitu, ale je otevřeno také široké veřejnosti. V centru je plánováno pořádání různých akcí, slavení svátků, výuka arabštiny (Stěhulová, 2016). Byla také navázána spolupráce s Josefem Krausem z MU, který v prostorách centra realizoval pro studenty přednášku o islámském radikalismu a o islámském politickém myšlení (Kremr, 2016a).

Protesty proti centru se projeví i na jeho fasádě. Jak uvedl Adday (Valášek, 2016b):

(n)a budově se objevily nálepky s prasaty a jednou sousedka volala policii na nějaké mladíky, kteří pak utekli. Nedávno jsme nainstalovali kamery, od té doby je klid.

Na žádost radnice byla ulice u centra hlídána kamerami a dohled tam posílala i brněnská městská policie (Kremr, 2016a).

Historie zřizování mešit a modliteben v ČR

Mešity a modlitebny lze považovat za centra nejen náboženského, ale i společenského života muslimů. První pokusy o výstavbu mešit na území ČR můžeme zaznamenat už v roce 1936 a pak také v 80. letech 20. století, ani v jednom případě však nedošlo k jejich realizaci (více Bečka & Mendel, 1998: 188–193; Mendel, Ostránský, & Rataj, 2007: 392–394). Záměry a plány ohledně budování mešit a modliteben na sebe v minulosti poutaly zájem lokálních politických reprezentací, veřejného mínění i médií a stávaly se tak prvními okamžiky, kdy muslimové vstupovali do veřejného prostoru a byli konfrontováni s veřejností (Topinka, 2010: 136). Na území ČR se v současné době nachází přes dvacet známých míst, kde se muslimové scházejí ke společným modlitbám. Jak uvádí Mikolín a Nohlová (2016: 54), jejich rozložení po ČR je relativně rovnoměrné, nalezneme je celkem v devíti krajích s nejvyšší koncentrací v Praze.

V této kapitole se budu věnovat především snahám o výstavbu mešit na území ČR od roku 1989. Jednotlivé vybrané případy jsou řazeny chronologicky. V rámci popisu snah o výstavbu mešit se zaměřím především na tři oblasti nastíněné v úvodu: 1) kdo byli iniciátoři protestů proti výstavbě, 2) jaké prostředky volili a 3) jak své stanovisko zdůvodňovali.

TeplICE I. (1995)

První novodobý pokus o výstavbu mešity na území ČR se udál v roce 1995. Protest proti tomuto záměru byl formulován v otevřeném dopise starostovi města Teplice, který byl podepsán pěti místními křesťanskými komunitami. Tento otevřený dopis byl následně zveřejněn i v denících s celostátní působností (Vojtíšek, 2006: 19). Otevřený dopis obsahoval dva argumenty proti dané výstavbě: 1) náboženský a 2) kulturní.

Na prvním místě varuje před vlivem islámu „který by, jak dokládá stav a vývoj v islámských zemích, z hlediska dlouhodobé perspektivy nepřinesl

mnoho dobrého“. Obavy z tohoto vlivu dopis zdůvodňuje charakterem islámu: „Islám jako náboženství je velice ortodoxní, agresivní a tvrdé. Jeho podstatou je víra v Alláha, který je lhostejný ve vztahu k člověku, což vede k potírání individuality a k fatalistickému přístupu k životu. Svým vyznavačům islám odmítá svobodu rozhodování a snižuje pocit osobní zodpovědnosti za vlastní jednání (dle islámu je vše předurčeno).“ Negativní hodnocení možného kulturního vlivu mešity je v Otevřeném dopise vyjádřeno takto: „Jsme zemí s křesťanskou tradicí a stavba mešity by tedy vzhledem k naší historii a kulturnímu dědictví minulých století byla spíše ztrátou než ziskem.“ (Vojtíšek, 2006: 19)

Po zveřejnění Otevřeného dopisu čtyři z pěti ústředí církví reagovaly smířlivě nebo alespoň vysvětlujícím prohlášením. Starosta Teplíc (Jaroslav Kubera) vyjádřil záměr výstavby podporu. S konečnou platností byl projekt zastupitelstvem na zasedání 14. 2. 1996 zamítnut. Mezi argumenty pro zamítavé stanovisko bylo i případné zvýšení hlučnosti a kriminality v Teplících.

Brno I. (1995)

Sice počátky snah o zřízení mešity v Brně sahají již do roku 1992, kdy byla zřízena modlitebna ve sklepních prostorách domu na ulici Dobrovského v městské části Královo Pole² (Mikolin & Nohlová, 2017: 57), ale konkrétnější obrysy tato snaha získala až v roce 1995. Stalo se tak díky iniciativě Muníba Hasana a skupiny brněnských muslimů, kteří zakoupili pozemek na Vídeňské ulici. Samotné získání povolení ke stavbě mešity provázela řada problémů. Jednak se ke stavbě mešity stavěli odmítavě někteří členové zastupitelstva městské části Brno-střed, ale protestovali i občané, kteří sepsali petici (podepsalo ji necelých 2000 občanů), a byly vylepovány žlutočervené plakáty, které varovaly před výstavbou mešity ve městě (Kučera, 1998). Někteří ze zastupitelů vyjadřovali obavy z muslimského fundamentalismu, nárůstu přistěhovalectví a kriminality. Mezi další zmiňované důvody pro zamítnutí stavby byl uváděn nesoulad s územním plánem města Brna, nebo obava z nárůstu automobilového provozu. Nakonec v lednu 1996 byla stavba povolena s podmínkou, že má být „v souladu s územním plánem města a dalšími předpisy“, což znamená, že mešita nesměla mít „speciální architekturu“ – tedy minaret a kopuli (Smažilová, 2004). Stavba započala roku 1997 a byla dokončena o rok později (slavnostní otevření proběhlo 2. 7. 1998).³

Praha (1999)

Na rozdíl od předešlých případů, v Praze výstavbu první mešity neprovázely žádné protestní akce. Mešita v Blatenské ulici byla otevřena 1. 5. 1999. Vojtíšek (2006: 20) tuto skutečnost vysvětluje lokalitou stavby, která se nalézá na okraji Prahy a je těžko přístupná jinak než autem. Tomuto názoru však může odporovat skutečnost, že v roce 2003 bylo otevřeno Islámskou nadací v Praze Informační centrum v samém centru města (v ulici Politických vězňů), které rovněž nebylo provázáno žádnými protesty či medializací.

² Jejím provozovatelem byla Organizace islámského centra pod vedením imáma Džafara z Bosny.

³ Více informací o průběhu zřízení brněnské mešity viz: Melichárek, 2011: 33–36.

Orlová (2003)

V roce 2003 byl zveřejněn záměr vybudovat rozsáhlé kulturní, společenské a rehabilitační centrum s mešitou v Orlové. Investorem měl být jistý Islámský svaz se sídlem v Saudské Arábii, to však bylo později vyvráceno a Vojtíšek zastává názor, že stavba mešity v Orlové mohla být podvod (Mendel, Ostránský, & Rataj, 2007: 401–402).

Na základě informací o investičním záměru otištěných v deníku Moravskoslezský den vznikla petice, která se šířila elektronickou poštou a získala 400–600 příznivců. V petici je mimo jiné uvedeno stanovisko, že:

(m)ěšitu považujeme za symbol cizí kultury, která je nevstřícná vůči evropské kultuře, ve které jsme vyrostli a ve které chceme vychovávat naše děti. (...) Náboženské kořeny islámu byly založeny na nesnášenlivosti a násilí. Tento směr vidíme i dnes v politice islámských zemí, které podporují anebo přímo produkuje terorismus. (...) Na základě zkušeností jiných evropských států, např. Německa, Francie, Velké Británie, se obáváme, že případná mešita v našem městě může být využita pro tyto iniciativy. (Vojtíšek, 2006: 20)

Dalším aktérem, který vystoupil proti tomuto záměru, byl předseda Konzervativního klubu v Ostravě, a to prostřednictvím otevřeného dopisu členům městského zastupitelstva města Orlová. Autor v tomto dopise upozornil na náboženskou nesvobodu v zemi investora a vyjádřil předpoklad, že by se tento vliv prostřednictvím zřízení mešity mohl šířit (Mendel, Ostránský, & Rataj, 2007: 402). Po zkontaktování údajného investora bylo zjištěno, že žádný takový záměr v Orlové neexistuje, a z toho důvodu Rada města pozastavila veškeré kroky v této věci.

Teplice II. (2003)

Záměr vybudovat Orientální centrum v Teplicích byl uveřejněn v roce 2003. Orientální centrum mělo vzniknout na kraji Zámecké zahrady přestavbou a dostavbou soukromého objektu bývalého statku, ve kterém se již nacházela modlitebna. Ta zde fungovala již několik let před zveřejněním záměru a žádný odpor nezbudila. Protest proti záměru Orientálního centra byl šířen prostřednictvím petice, kterou uveřejnil Teplický kurýr⁴ v roce 2004 a nepřímo vybídl čtenáře, aby se k ní připojili. V petici mimo jiné bylo uvedeno:

(i)slám je silně ortodoxním náboženstvím, které setrvává na principech neslučitelných s naším kulturním prostředím. (...) Jsme přesvědčeni, že obyvatelé města Teplice mešitu nepotřebují. (...) Zvláště v době sílícího arabského terorismu po celém světě by bylo krajně nezodpovědné i jen uvažovat o povolení nechat vybudovat podobnou stavbu. Z poslední doby jsou známy četné případy, že právě v mešitách se soustřeďují radikální muslimové, kteří hlásají potřebu fyzicky likvidovat lidi jiného vyznání než

⁴ Na medializaci snahy o postavení mešity v lázních Teplice se zaměřila Kantarová (2007). Tato událost byla medializována v roce 2004. Autorka zkoumala týdeník Teplický Kurýr a Deník Směr – Teplicko. Z analýzy vyplynulo, že Teplický Kurýr zaujímal jednoznačně odmítavý postoj k projektu a prezentoval jej jako hrozbu a narušení lázeňské atmosféry města. Deník Směr poskytoval prostor i druhé straně sporu, ale v otištěných textech přizívá obraz Arabů jako hrozby.

islámského a připravují teroristické útoky proti civilnímu obyvatelstvu. (Vojtíšek, 2006: 20)

Petici do konce května 2004 podepsalo odhadem na 4500 signatářů. Konečným důvodem pro odmítnutí výstavby bylo, že stavba neodpovídá požadavkům na urbanistický a architektonický charakter prostředí, ve kterém by měla být umístěna. Na základě tohoto stanoviska investor od svého záměru ustoupil (Mendel, Ostržanský, & Rataj, 2007: 404). Zajímavostí je, že oproti situaci v roce 1995 až 1996 se do jednání nezapojila žádná z církví.

Brno II. (2009)

Pokus o výstavbu druhé mešity v Brně se udál v roce 2009. Jako důvod pro vybudování nové mešity byla uvedena nedostačující kapacita stávajících prostor. Jak uvádí Machálek (2009), v tu dobu se proti uvažované výstavbě nové mešity postavili Jihomoravští lidovci, kteří učinili z mešity téma své kampaně před podzimními parlamentními volbami. Jednalo se především o vyjádření Stanislava Juránka a místopředsedy Davida Macka. Stanislav Juránek vyjádřil odhodlání lidovců „hájit zájmy těch, kteří tady jsou, a té tisícileté kultury, kterou tady máme“, a varoval před možným vytlačáním jihomoravských kulturních tradic „cizí kulturou a náboženstvím“. David Macek se ve svém vyjádření postavil na obranu „anticko-křesťanské identity“, která bude podle něj v západní Evropě už nevratně potlačena islamizací, ale u nás ještě může být zachráněna. Dalším aktérem, který vstoupil do debaty o zbudování nové mešity v Brně, byli členové Národní strany, kteří svá stanoviska šířili jednak prostřednictvím svých internetových stránek, ale také zorganizovali demonstraci před stávající mešitou na Vídeňské ulici, která se konala 29. 8. 2009 (Melichárek, 2011: 40–41).⁵

Samotná snaha o vybudování nové mešity ustrnula ve fázi hledání vhodného místa pro stavbu a získávání finančních prostředků z řad muslimů, ale i investorů ze zahraničí. Až v roce 2011 bylo téma nové mešity v Brně znovu oživeno. Tentokrát záměr počítal s výstavbou mešity na ulici Křenová. Jak bylo uvedeno v článku „Nová mešita bude v centru“, záměry brněnské muslimské obce se nelíbily většině obyvatel Křenové ulice: „nedokážu si představit, že by se z ulice stalo něco jako arabská čtvrť“ (Sedmička, 2011). V případě tohoto pokusu však došlo k významné změně na poli zapojených aktérů. Do protestů proti záměru se zapojila dvě občanská sdružení, AntiMešita, o.s. a AntiMešita – Envi, o.s., jejichž zakladatelem byl Valentin Klusák (Melichárek, 2011: 106–107).

Komparace podob „boje o mešity“ v ČR

Po základním představení jednotlivých událostí je vhodné se na daný vývoj podívat prizmatem mých výzkumných otázek. Pro větší přehlednost jsem pro každou z otázek vytvořil tematickou tabulku, ve které jsem vždy zaznačil vyskytující se téma. Do daných znázornění jsem zahrnul pouze ta místa a události, ve kterých

⁵ Mimo jiné, Hana Bělohoubková (2010) na základě analýzy článků a následných diskuzí týkajících se stavby nové mešity v Brně, které byly uveřejněny na internetových stránkách brněnského Deníku, identifikovala pět tematických rámců: 1) spor o minaret, 2) obavy (z terorismu či fanatismu), 3) lidská práva a demokracii, 4) postavení ženy (zahalování) a 5) zaostalost, nemodernost.

se v souvislosti s výstavbou nebo alespoň se záměrem výstavby vyskytly nějaké protestní hlasy. Z toho důvodu není ve znázorněních zahrnut případ z Prahy, kde se při realizaci výstavby neuskutečnila žádná protestní akce.

První tabulka (tab. 1) znázorňuje typy iniciátorů protestů, kteří vystupovali proti výstavbě islámských sakrálních prostor v ČR.

Tab. 1.) *Typy iniciátorů protestů*

		Teplice I.	Brno I.	Orlová	Teplice II.	Brno II.	Ahlulbayt	
Aktéři	představitelé města		X				X	
	politici					X	X	
	organizace a spolky	církevní organizace	X					
		protiislámské organizace					X	X
		sekulární organizace			X			
veřejnost		X	X	X		X		

Ze získaných informací promítnutých do první tabulky je jasně patrné, že do debaty o výstavbě islámských sakrálních prostor vstupuje celá řada aktérů. Jedná se o představitele města či městských částí, kterých se výstavba přímo dotýká, následně se jedná o konkrétní politiky, dále pak o jednotlivé organizace a spolky, které jsem následně rozdělil na církevní organizace, protiislámské a sekulární organizace. Jako poslední z aktérů v pozici iniciátorů protestů jsem zařadil také veřejnost, která se aktivně účastnila jednání a šířila či podepisovala petice.

V rámci této části analýzy lze říci, že v případě vybudování centra Ahlulbayt nedošlo k zapojení nového typu iniciátorů protestů. Můžeme však vysledovat, že od roku 2009 (případ Brno II.) se do této diskuze zapojily i protiislámské organizace, jež z počátku své aktivity vyvíjely především skrze internetové prostředí. Participace politiků byla často interpretována jako snaha o získání voličů pro zrovna probíhající volební kampaň. Jednalo se především o případ Brno II. a zapojení představitelů jihomoravských lidovců do případu centra Ahlulbayt s účastí Miroslava Sládka. Představitelé církevních organizací se do „boje o mešity“ zapojili pouze v jednom případě, a to Teplice I.

Ve druhé vizualizaci (tab. 2) jsou znázorněny volené prostředky pro naplňování cílů jednotlivých aktérů. Tato tabulka znázorňuje osm využívaných podob.

Tab. 2.) *Volené prostředky pro naplňování cílů jednotlivých aktérů*

Prostředky		Teplice I.	Brno I.	Orlová	Teplice II.	Brno II.	Ahlubayt
	otevřený dopis	X		X			
	petice		X	X	X		
	demonstrace					X	
	kontroly úřadů						X
	referendum/anketa						X
	anonymní výhrušky						X
	plakátová kampaň		X				
	letáková akce						X

Na základě této vizualizace lze říci, že jednotlivé prostředky se v čase měnily a že v rámci případu centra Ahlubayt byly užity novátorské postupy pro zabránění či zbrzdění/zkomplikování výstavby. Zatímco v dřívějších případech byl odpor proti výstavbě islámských sakrálních staveb veden především prostřednictvím otevřených dopisů a petic, které měly představovat hlas veřejnosti a představit/přiblížit stanovisko široké veřejnosti představitelům města, v pozdějším období bylo využíváno i přímých akcí (případ Brno II.), které nebyly přímo cíleny na představitele města či městských částí. Jednalo se například o roznoš letáků šířících poplašnou zprávu. Přestože v případě centra Ahlubayt byly voleny prostředky nezávislé na jednání zastupitelstva, zároveň bylo zastupitelstvo využito pro nařízení kontrol ze stavebního a živnostenského úřadu, hygienické stanice a požárního dozoru. Využití těchto kontrolních mechanismů představuje nový prvek v „boji o mešity“ v ČR. Dalším prostředkem, který se u dřívějších realizací či záměrů nevyskytoval, byl výhružný anonym. Zvolení této agresivnější formy nátlaku je možné přičíst událostem z let 2015 až 2016, tedy tzv. migrační krizi, vlivem níž majoritní společnost pociťovala (často politickými subjekty a médii podněcovaný) strach a nejistotu z možné ztráty suverenity ČR. Následkem toho došlo k jistému posunu hranic toho, co je bráno jako akceptovatelné jednání ze strany kritiků islámu (výhružné anonymy adresované různým lidskoprávním

aktivistům a nevládním organizacím pracujícím s migranty, nenávislné veřejné projevy na demonstracích či útoky na samotné věřící).

Poslední vizualizace (tab. 3.) představuje souhrn postojů a informací, které iniciátoři protestů volili pro zdůvodnění svého záměru vystupovat proti zřízení islámského sakrálního objektu.

Tab. 3.) *Postoje a informace, které iniciátoři volili pro zdůvodnění svého záměru*

		Teplice I.	Brno I.	Orlová	Teplice II.	Brno II.	Ahlbacht
Postoje	vyloučená lokalita	muslimská čtvrt				X	X
		snížení ceny nemovitostí					X
		kriminalita	X	X			
	terorismus					X	
	urbanismus			X		X	
	mezináboženské konflikty						X
	nesoulad s účelem budovy						X
	odlišná kultura		X		X	X	X
	zkušenosti z jiných zemí				X		
neužitečné pro dané místo					X	X	

Argumentace byla vedena z několika pozic. Na základě získaných informací jsem se rozhodl sloučit několik postojů pod jednu zastřešující kategorii s názvem „vyloučená lokalita“. Jedná se o kategorii, která zahrnuje predikce, že z daného místa se z důvodu zřízení islámského objektu stane výlučně muslimská oblast, ve které se začne „srocovat“ obyvatelstvo vyznávající islám a vzniknou tak tzv. no-go zóny⁶, sníží se cena nemovitostí a zvýší se kriminalita.

⁶ Termín no-go zóny zavedl v souvislosti s muslimskými komunitami v roce 2006 americký neokonzervativce a zakladatel *Middle East Forum* Daniel Pipes. Tímto termínem označil francouzské tzv. „zones urbaines sensibles“ (ZUS), neboli „citlivé městské zóny“. Tedy, no-go zóny podle něj představovaly oblasti ve městech, ve kterých převládá muslimská komunita, která zabraňuje vstupu nemuslimům, a úřady nad těmito lokalitami ztratily kontrolu (Pipes, 2006). Po osobní návštěvě těchto lokalit však Pipes uznal, že jeho definice byla nepřesná, neodráží skutečnost a rozhodl se pro její reformulaci (Pipes, 2015).

Nejvýznamnějším argumentem využívaným iniciátory protestních akcí při formulaci jejich postojů je dlouhodobě neslučitelnost islámské a stávající (místní) kultury (některými z aktérů nazývané tzv. anticko-křesťanskou identitou). Dále pak v argumentačním boji zazněly námitky vztahující se k pojetí daného místa z hlediska plánování výstavby, tedy že daná stavba odporuje urbanistickému záměru dané lokality (kolonka urbanismus). V případě centra Ahlubayt došlo též k uplatnění několika nových strategií a argumentů. Jedním z nich bylo – v rámci výše vymezeného prostředku boje za využití kontrolních orgánů veřejné moci – uplatnění výtky, že v daném objektu budou probíhat jiné aktivity, než pro jaký byl zkolaudován (jedná se tedy o argumentaci s využitím stavebního zákona). Za mnohem důležitější novou argumentaci však vnímám obavy iniciátorů, že v dané oblasti může dojít k tzv. mezináboženskému konfliktům, tj. že v Brně budou mít institucionální zastoupení dva hlavní proudy islámu (ší'ité a sunnitě), jež mezi sebou mají doktrinální rozepře, které by se mohly proměnit v násilné konflikty na území města Brna.

Závěr

Na základě provedené komparace lze říci, že do debaty o výstavbě islámských sakrálních prostor na území ČR vstupuje celá řada aktérů. V případě týkajícím se vybudování centra Ahlubayt nedošlo k zapojení nového typu iniciátorů protestů. Zajímavým zjištěním však je to, že v posledních letech do této debaty vstoupily rovněž vznikající protiislámské organizace. Jejich účast vnímám jako zásadní, neboť tyto organizace se profilují pouze na toto téma a zároveň je jim dopřáván prostor nejen ze strany veřejnosti, ale také u některých politiků (včetně vrcholných představitelů státu) a politických stran.

Z hlediska prostředků volených odpůrci výstavby islámských sakrálních prostor pro naplnění jejich cílů můžeme v rámci provedené komparace vysledovat jejich určitou proměnlivost v čase, kdy zároveň platí, že v případě centra Ahlubayt byly užity novátorské postupy pro zabránění, či zbrzdění/zkomplikování výstavby. Jednalo se především o využití kontrolních mechanismů veřejné moci při realizaci samotné stavby a následně zastrašování představitelů města prostřednictvím anonymních výhrůžek.

Z hlediska postojů, na základě kterých vznikaly jednotlivé protestní iniciativy a jimiž odůvodňovaly svá stanoviska, lze říci, že nejvýznamnějším uváděným důvodem pro zakázání výstavby islámských sakrálních prostor byla neslučitelnost islámské a stávající kultury. V případě centra Ahlubayt pak byla, oproti ostatním výstavbám, argumentace vedena také s odkazem na obavy, že by mohlo dojít k tzv. mezináboženskému konfliktu mezi sunnity a ší'ity. Za jeden z významných identifikovaných postojů užívaných v rámci odporu proti výstavbě islámských sakrálních prostor lze rovněž označit argumenty spadající do souhrnné kategorie „vyloučená lokalita“, kterou můžeme do určité míry ztotožňovat s konceptem tzv. no-go zón. Tato kategorie postojů je v rámci „boje o mešity“ významná především na lokální úrovni, protože může v obyvatelích dané lokality vyvolávat paniku

(viz např. morální panika⁷) a vést k jejich mobilizaci. Zároveň je zajímavé, že téma no-go zón není v případě ČR spojeno pouze s výstavbou islámských sakrálních staveb, ale bylo artikulováno i v případě plánované výstavby arabského rezortu v Modlanech nedaleko Teplic.

Na základě výše popsaného si tedy na v úvodu položenou otázku, zda v případě Ahlubayt centra můžeme vysledovat nové podoby a strategie v tzv. „boji o mešity“ v ČR, můžeme odpovědět kladně. V případě zřízení Ahlubayt centra můžeme hovořit o nových typech strategií a postojů v rámci tzv. „boje o mešity“, a to především z hlediska volených prostředků odporu a tematického zakotvení postojů motivujících iniciátory kampaně k bránění zřizování těchto center.

Limity provedené analýzy a výše uvedených závěrů lze do jisté míry spatřovat ve dvou skutečnostech. První je omezení rozsahu sledovaných případů, které je vysvětleno v úvodu, následkem čehož do komparace nebyly zahrnuty úplně všechny případy snah o zbudování islámských sakrálních prostor v ČR. Jako druhé omezení pak vnímám skutečnost, že provedené zkoumání a pro něj využitá informace vycházejí z dostupných mediálních výstupů a v menší míře z odborných prací věnovaných danému tématu, aniž by byla provedena jejich hlubší reflexe. Pro kompletní zhodnocení daného fenoménu napříč časem považuji za potřebné pro každý případ vytvořit rovněž mediální analýzu, která by sloužila jako referenční rámec pro následnou komparaci. Tento krok by však již dalece přesáhl rozsah této studie. Obě popsaná omezení tak mohou sloužit do budoucna jako podněty pro rozšíření výzkumného záběru pro zkoumání tohoto tématu.

Seznam literatury:

- Ahlulbayt. (2017a). *O nás*. Nalezeno [11.9.2017] na <http://www.islam-ahlulbayt.cz/o-nas/>
- Ahlulbayt. (2017b). *Ahlulbayt centrum v České republice*. Nalezeno [11.9.2017] na <http://www.islam-ahlulbayt.cz/ahlulbayt-centrum-brno/>.
- Bečka, J. & Mendel, M. (1998). *Islám a české země*. Olomouc: Votobia.
- Bělohoubková, H. (2010). *Muslimové v českých médiích – Otázka stavby nové brněnské mešity*. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Brno.
- Cohen, S. (1972). *Folk Devils and Moral Panics*. London: Mac Gibbon and Kee.
- Deník. (2010). *Myšlenka o mešitě rozvířila bouřlivou debatu*. Nalezeno [11.9.2017] na https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/mesita_moravske_predmesti_20100903.html.
- Fialová, J. (2016). *Islámské kulturní centrum v Brně?* Nalezeno [11.9.2017] na <http://www.stranapprav.cz/regiony/islamske-kulturni-centrum-v-brne--991458.htm>.
- Fojtů, M. (2016). *Studenti se budou učit o islámu stylově. V muslimském centru*. Nalezeno [11.9.2017] na <https://www.online.muni.cz/udalosti/7846-studenti-se-budou-ucit-o-islam-stylove-v-muslimskem-centru>.
- Hejl, J. (2016). *V Brně vzniká islámské centrum. Místní minulost majitele neřeší, stačí jim, že je muslim*. Nalezeno [11.9.2017] na <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/jihomoravsky/reportaz-v-brne-vznika-islamske-centrum-mistni-minulost-maji/r~4b97ba4ad71311e59c4a002590604f2e/>.

⁷ Termín „morální panika“ byl poprvé užit Stanleym Cohenem v roce 1972 pro popis reakce médií, veřejnosti a dalších institucí v souvislosti s nepokojí mladých Britů. Morální panika je reakce sociální skupiny založená na falešném nebo přehnaném dojmu, že jednání nějaké skupiny je deviantní a představuje hrozbu pro společnost (Cohen, 1972).

- Horáková, V. (2016a). *Na islámské centrum pošlete kontrolu, vyzvali zastupitelé starostku*. Nalezeno [11.9.2017] na https://brno.idnes.cz/debata-na-zastupitelstvu-o-islamskem-centru-f3f-brno-zpravy.aspx?c=A160211_2224924_brno-zpravy_vh.
- Horáková, V. (2016b). *V Brně začalo zkušebně fungovat islámské centrum, nabídne kurzy arabštiny*. Nalezeno [11.9.2017] na https://brno.idnes.cz/zacalo-fungovat-islamske-centrum-dq9-brno-zpravy.aspx?c=A160728_2262652_brno-zpravy_vh.
- Islámská výzva. (2014). *Nová mešita – Karlovy Vary*. Nalezeno [11.9.2017] na <https://islamskavyzva.com/2014/07/25/nova-mesita-karlovy-vary/>.
- Jo. (2011). *Mešita se v knihovně s pochopením nesetkala*. Nalezeno [11.9.2017] na https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/mesita-se-v-knihovne-s-pochopenim-nesetkala.html.
- Kantarová, K. (2006). *Mediální boj o mešitu v Teplicích*. Nalezeno [23.7.2018] na <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957060>.
- Kraus, J. (2017). *Emailová korespondence s Josefem Krausem 1. 11. 2017*.
- Kremr, T. (2016a). *V Brně otevřeli Islámské kulturní centrum. Chce informovat a sblížovat*. Nalezeno [11.9.2017] na https://www.irozhlas.cz/regiony/v-brne-otevřeli-islamske-kulturni-centrum-chce-informovat-a-sblizovat_201608231845_pholinkova.
- Kremr, T. (2016b). *Nahlédněte do islámského kulturního centra. Má lidem přiblížit kulturu a život muslimů*. Nalezeno [11.9.2017] na http://www.rozhlas.cz/brno/zpravodajstvi/_zprava/nahlednete-do-islamskeho-kulturniho-centra-ma-lidem-priblizit-kulturu-a-zivot-muslimu--1643599.
- Kučera, P. (1998). *Mešita v Brně*. Nalezeno [11.9.2017] na http://www.dingir.cz/cislo/starsi/1998_2/clanky/D1998_2_08.html.
- Machálek, V. (2009). *Další dějství „boje o mešity“*. Nalezeno [11.9.2017] na http://www.dingir.cz/index.php?co=cislo/09/3/dalsi_dejstvi_boje_o_mesity.
- Melichárek, T. (2011). *Islám v Brně: muslimská komunita očima médií a Brňanů*. V Pstruží: Lukáš Lhoťan.
- Mendel, M. (2003). Heslo: Ší'a. In *Judaismus, křesťanství, islám*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.
- Mendel, M., Ostránský, B., & Rataj, T. (2007). *Islám v srdci Evropy: Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia.
- Mikolín, P. & Nohlová, B. (2016). *Islámské sakrální prostory*. In Topinka, D. (Eds.), *Muslimové v Česku: Etablování islámu na veřejnosti* (pp. 51–81). Brno: Barrister&Principal.
- Nečasová, A. (2016a). *Anonym hrozí primátorovi Brna: Zavřete centrum muslimů v Králově Poli*. Nalezeno [11.9.2017] na https://www.denik.cz/z_domova/anonym-hrozi-primatorovi-brna-kvuli-zamyslenu-muslimske-modlitebne-20160216.html.
- Nečasová, A. (2016b). *Zrušte centrum muslimů v Králově Poli, vybízí anonym vedení Brna. A vyhrožuje*. Nalezeno [11.9.2017] na <http://www.modernibrno.cz/aktualita/Zruste-centrum-muslimu-v-Kralove-Poli-vybizi-anonym-vedeni-Brna-A-vyhrozuje-16370/>.
- Pipes, D. (2006). *The 751 No-Go Zones of France*. Nalezeno [23.7.2018] na <http://www.danielpipes.org/blog/2006/11/the-751-no-go-zones-of-france>.
- Pipes, D. (2015). *Muslim „No-go Zones“ in Europe*. The Daily Caller. Nalezeno [23.7.2018] na <http://dailycaller.com/2015/12/02/muslimno-go-zones-in-europe/>.
- Rahimi, F. (2017). *Facebooková korespondence z 31. 10. 2017*.
- Redakce. (2016). *Islámské centrum v Brně vzbuzuje vášně*. Nalezeno [11.9.2017] na <http://www.centrumnews.cz/zpravodajstvi/brno/islamske-centrum-v-brne-vzbuzuje-vasne-188340>.
- Sedmička. (2011). *Nová mešita bude v centru*. Nalezeno [11.9.2017] na <http://magazin.e15.cz/clanek/regiony/nova-mesita-bude-v-centru-840357>.
- Smazilová, M. (2004). *Mešita: Islámská architektura v České republice*. *Sacra*, 2(1), 5–21.

- Stěhulová, P. (2016). *V Králově Poli vyrostle islámská čtvrť, straší Sládek a radnici vyhróžuje anonym*. Nalezeno [11.9.2017] na https://www.expres.cz/islamske-centrum-v-brne-0sp-zpravy.aspx?c=A160220_203638_dx-zpravy_shu.
- Taušová, Z. (2012). *Kurim má netušené prvenství. První centrum šířských muslimů v zemi*. Nalezeno [11.9.2017] na http://brno.idnes.cz/kurim-ma-netusene-prvenstvi-prvni-centrum-siitskych-muslimu-v-zemi-lif-/brno-zpravy.aspx?c=A120808_1813857_brno-zpravy_taz.
- TN.CZ. (2016). *Výhrůžka v Brně: Zavřete centrum pro muslimy, nebo to udělám sám!* Nalezeno [11.9.2017] na <http://tn.nova.cz/clanek/vyhruzky-v-brne-zavrete-centrum-pro-muslimy-nebo-to-udelam-sam.html>.
- Topinka, D. (2010). Integrace imigrantů/muslimů do „české“ společnosti. In D. Lužný & D. Václavík (Eds.), *Individualizace náboženství a identita: Poznámky k současné sociologii náboženství* (pp. 253–301). Praha: Malvern.
- Valášek, L. (2016a). *Teroristé hrají na strach stejně jako Sládek, tvrdí muslimové v Brně*. Nalezeno [11.9.2017] na https://brno.idnes.cz/brnensti-muslimove-odsoudili-utoky-v-belgii-f35-/brno-zpravy.aspx?c=A160324_2234839_brno-zpravy_zde.
- Valášek, L. (2016b). *V Králově Poli vzniká Islámská čtvrť, vyhróžují brněnské letáky*. Nalezeno [11.9.2017] na https://brno.idnes.cz/po-utocich-na-brnenskou-mesitu-budi-emoce-i-nove-islamske-kulturni-centrum-v-kralove-poli-gv8-/brno-zpravy.aspx?c=A160209_2224426_brno-zpravy_zde.
- Vojtíšek, Z. (2006). Český boj o mešity. *Dingir*, 9(1), 19–21.
- Zedník, V. (2012). *Muslimové chtějí ve Varech postavit mešitu: Zatím se schází v Thermalu*. Nalezeno [11.9.2017] na https://vary.idnes.cz/muslimove-zalozili-obec-v-karlovyeh-varech-chteji-tady-postavit-mesitu-1a5-/vary-zpravy.aspx?c=A120813_101249_vary-zpravy_sou.
- Zelenka, J. (2016). *Chce v Brně otevřít Islámské kulturní centrum. Brojí proti mně i Sládek, stěžuje si podnikatel*. Nalezeno [11.9.2017] na https://www.lidovky.cz/chce-v-brne-otevrit-islamske-kulturni-centrum-broji-proti-mne-i-sladek-stezuje-si-podnikatel-i0q/zpravy-domov.aspx?c=A160226_134430_ln_domov_jzl.
- Zídek, P. & Sieber, K. (2009). *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Seznam tabulek:

Tab. 1.) *Typy iniciátorů protestů*

Tab. 2.) *Volené prostředky pro naplňování cílů jednotlivých aktérů*

Tab. 3.) *Postoje a informace, které iniciátoři volili pro zdůvodnění svého záměru*